

Голас Радзімы

МІНСК ГОТ
Вярхоўнае Савецкае
Савета БССР
Выдавецтва ім. Леніна

№ 10 [1221]

САКАВІК 1972 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВYДАННЯ 17-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

8 Сакавіка — Міжнародны жаночы дзень

НАШЫ ЖАНЧЫНЫ

Лізавета ЧАГІНА,
сакратар Прэзідыума
Вярхоўнага Савета
Беларускай ССР

Міжнародны жаночы дзень 8 Сакавіка, які адзначаецца ў многіх краінах свету, увайшоў у быт савецкіх людзей як свята трыумфу ленінскай ідэі поўнага раўнапраўя мужчын і жанчын. Сацыялістычны лад забяспечыў не толькі юрыдычнае, але і фактычнае раўнапраўе жанчын, гарантаваў ім права на працу ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі і культуры, актыўны ўдзел у дзяржаўным кіраванні і грамадскім жыцці, шчаслівае мацярынства, адукацыю і адпачынак. Гэта з'явілася фактарам велізарнага гістарычнага значэння. Сёння савецкая жанчына — паўнапраўная гаспадыня нашай краіны, якая аддае свае веды, творчыя сілы на карысць любімай Радзімы. Гэта відаць на прыкладзе нашай Беларусі. Літаральна ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі і культуры рэспублікі працуюць жанчыны, а ў такіх, як лёгкая прамысловасць, ахова здароўя, народная асвета, яны складаюць большасць. Амаль палова прадукцыі, якая вырабляецца прамысловымі прадпрыемствамі рэспублікі, ствараецца з удзелам жанчын. На такім важным участку, як ахова здароўя савецкіх

людзей, сярод 22 тысяч беларускіх урачоў звыш 80 працэнтаў — жанчыны, а сярод сярэдняга медыцынскага персаналу — больш за 90.

Аб актыўным удзеле жанчын у працы і грамадскім жыцці на ўсіх участках гаспадаркі сведчыць і такі факт, што 173 з іх прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы, у тым ліку 27 — па выніках мінулай пяцігодкі.

Вельмі многа цёплых слоў можна сказаць аб электразваршчыцы Мінскага трактарнага завода Герою Сацыялістычнай Працы Галіне Мягковай. Пасляхова завяршыўшы першы год дзевятай пяцігодкі, яна ўзяла абавязальства выканаць пяцігадовы план за 4 гады і 7 месяцаў. У вёсцы Аснежыцы Пінскага раёна вырасла і вось ужо больш дваццаці год працуе на ферме Любоў Мазоль. Летась яна надзіла ад кожнай з замацаваных за ёй 10 кароў больш чым па 6 тысяч кілаграмаў малака. Марыю Чуяшэву вядоўць у саўгасе «Сталбунскі» Веткаўскага раёна як добрую працаўніцу і актыўную грамадскую дзячатку. Яна — Героі Сацыялістычнай Працы, дэ-

путат Вярхоўнага Савета БССР.

Выдатных працаўніц у нас у рэспубліцы многа. Аб гэтым яскрава сведчаць наступныя лічбы: 56 857 жанчын узнагароджаны ордэнамі і медалямі, тысячы жанчын удастоены вышэйшай урадавай узнагароды рэспублікі — Ганаровай Граматы і Граматы Вярхоўнага Савета БССР.

Вялікі ўдзел жанчын у кіраванні дзяржавай і ў грамадскім жыцці. 18 лепшых сваіх дачок выбраў беларускі народ у Вярхоўны Савет ССР. У Вярхоўным Савете Беларускай ССР 157 жанчын або 36,9 працэнта, а ў мясцовых Саветах яны складаюць каля 50 працэнтаў.

Як лепшую паліроўшчыцу ведаюць на Мінскім заводзе імя Вавілава Рэгіну Унук. Яна намеснік Старшыні Вярхоўнага Савета БССР. На такую ж пасаду выбрана старэйшы аператар інкубатарнай станцыі птушкафермы калгаса «Запаветы Леніна» Столінскага раёна Леаніда Талецкая.

Марыя Конава — дырэктар буйнейшага ў рэспубліцы Мінскага камвольнага камбіната.

Гэту адказную і неспакойную работу яна паспяхова спалучае з абавязкамі намесніка старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР. Леакадзія Зімінік — звеннявая механізаванага зв'язна калгаса імя Чапаева Міёрскага раёна і Алена Вяргейчык — цялятніца саўгаса «Судкава» Хойніцкага раёна выбраны членамі Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Ці маглі марыць жанчыны Беларусі да рэвалюцыі аб тым, што яны нароўні з мужчынамі будуць кіраваць справамі дзяржавы? Зразумела, не.

Значны ўклад беларускіх жанчын і ў навуку. Да рэвалюцыі дзевяць з дзевяці жыхарак губерняў, размешчаных на тэрыторыі сучаснай Беларусі, не ўмелі чытаць і пісаць. А цяпер з агульнай колькасці спецыялістаў з вышэйшай і сярэдняй адукацыяй усіх галін народнай гаспадаркі рэспублікі 60 працэнтаў жанчын. Яны паспяхова кіруюць прадпрыемствамі, калгасамі і саўгасамі, культурнымі, навуковымі і навучальнымі ўстановамі. Звычайчай з'явай сталі жанчыны — прафесары, дацэнты, доктары або кандыдаты навук. Шырока вядомы імёны членаў-карэспандэнтаў Акадэміі навук БССР, прафесараў Тамары Кулакоўскай і Ніны Каменскай, доктара медыцынскіх навук, прафесара, заслужанага ўрача і заслужанага дзеяча навукі БССР Таццяны Бірыч і многіх іншых.

Партыя і ўрад робяць усё для таго, каб стварыць нашым жанчынам умовы для плённай працы, прыцягнуць іх да ўдзелу ў дзяржаўных і грамадскіх справах, даць магчымасць вучыцца і культурна адпачываць.

З году ў год паляпшаюцца жыллёва-бытавыя ўмовы працоўных Беларусі, расшыраецца сетка прадпрыемстваў грамадскага харчавання і бытавога абслугоўвання, закліканых вызваліць жанчыну ад непрадукцыйнай, стомлячай хатняй працы. У рэспубліцы толькі ў гэтай пяцігодцы на такія мэты асігнуецца каля 100 мільянаў рублёў. А аб'ём бытавых паслуг за мінулыя пяцігодку павялічыўся ў два з паловай разы. Створана шырокая сетка ясляў, садоў і іншых дзіцячых устаноў. У летні час практычна ўсе дзеці арганізавана адпачываюць у піянерскіх лагерах, на пляцоўках, у паходах, дзіцячых санаторыях. Між іншым, летні адпачынак дзяцей, заўсёды выклікае захапленне ў нашых землякоў, калі яны прыязджаюць на Радзіму і наведваюць піянерскія лагеры.

[Заканчэнне на 3-й стар.]

НА ЗДЫМКУ: сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР гутарыць з групай дэлегатаў Вярхоўнага Савета. Злева направа: Яўгенія ШКУТКО — швачка-матарыстка Кобрынскай швейнай фабрыкі, Марыя БЕДУНКЕВІЧ — рэгуліроўшчыца Мінскага радыёзавода, Ганна ГРЫШАНАВА — галоўны ўрач Пышнянскай участкавой бальніцы Лепельскага раёна, Лізавета ЧАГІНА — сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, Вольга БАРЫСЮК — брыгадзір паляводчай брыгады калгаса «Усход» Камянецкага раёна, Ніна ДЗЯМІДАВА — ткачыца Аршанскага льнокамбіната.

БАГАЦЕЮЦЬ ПРЫЛАЎКІ

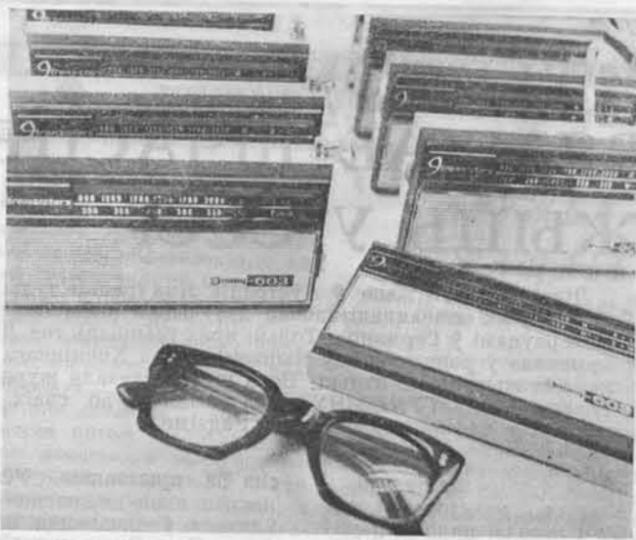
А САБЛІВАЯ ўвага ў планах бягучай пяцігодкі надаецца павелічэнню выпуску тавараў народнага спажывання. У 1975 годзе ў параўнанні з 1970 годам іх вытворчасць у рэспубліцы ўзрасце ў 1,5 раза, у тым ліку тавараў культурна-бытавога прызначэння і гаспадарчага ўжытку — у 1,8 раза. На паспяховае ажыццяўленне такой шырокай праграмы стварэння матэрыяльнага багацця накіраваны намаганні ўсіх прамысловых прадпрыемстваў рэспублікі. Дадатковыя сродкі ўкладаюцца ў развіццё лёгкай, мясцовай, дрэваапрацоўчай і іншых галін народнай гаспадаркі, якія вырабляюць тавары масавага спажывання.

Дзякуючы гэтаму ў Беларусі ў 1971 годзе, у параўнанні з 1970 годам, на 17 мільёнаў квадратных метраў узрос выпуск тканін, на 95 тысяч штук — радыёпрыёмнікаў, на 60,7 тысячы штук — халадзільнікаў, на 8 мільёнаў рублёў — мэблі. Значна адноўлены асартымент выпускаемай прадукцыі.

На ўчастку партатыўных транзістараў Мінскага радыёзавода, напрыклад, пачата серыйная вытворчасць радыёпрыёмніка «Эцюд-603». Новы апарат прызначаны для прыёму радыёвяшчальных станцый у дыяпазонах доўгіх і сярэдніх хваляў. Да канца года прадпрыемства выпусціць 18 000 такіх прыёмнікаў (фота ўнізе злева).

Выпуск васьмі новых мадэлей жаночых і дзіцячых паліто і адзінаццаці ўзораў галаўных убораў будзе асвоены сёлета на Бабруйскай футравай фабрыцы. Вырабы бабруйчан карыстаюцца вялікім попытам у насельніцтва (фота ўверсе).

Новы мінскі тэлевізар «Гарызонт-102» мае экран па дыяганалі 65 сантыметраў. Ён прыгожа аформлены, надзейны і просты ў эксплуатацыі. «Гарызонт-102» забяспечвае ўпэўнены прыём тэлевізійных праграм на любым з 12 каналаў у дыяпазоне метравых і на любым з 20 каналаў у дыяпазоне дэцыметровых хваляў (фота справа).

НАШЫ ЖАНЧЫНЫ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

Пад уплывам усіх гэтых фактараў непазнавальна змянілася духоўнае і маральнае аблічча савецкіх жанчын.

Глыбокай павагай карыстаецца ў нашай краіне жанчына-маці. Жанчына, якая нарадзіла і выхавала пяць або больш дзяцей, мае права на пенсію нават пры пятнаццацігадовым працоўным стажы. Маці, якая мае дваіх дзяцей, пры нараджэнні трэцяга дзіцяці выплачваецца адначасова дапамога, а пачынаючы з чацвёртага дзіцяці сям'я атрымлівае штомесячную дапамогу. У мінулым годзе адначасова і рэгулярную дапамогу ад дзяржавы атрымалі звыш ста тысяч мнагадзетных маці. Подзвіг жанчыны, якая нарадзіла і выхавала сем-восем і больш дзяцей, адзначаецца высокімі ўрадавымі ўзнагародамі. 3 449 жанчынам, якія пражываюць на тэрыторыі Беларусі, прысвоена ганаровае званне «Маці-гераня». Звыш 349 тысяч жанчын узнагароджаны ордэнамі «Мацярынская слава» ўсіх ступеняў і медалямі.

Так жывуць і працуюць беларускія жанчыны. І ёсць у іх усе прычыны, каб сустрэць сваё свята з добрым, радасным настроем. А ў дзень Восьмага сакавіка ён стане яшчэ лепшым — па добрай традыцыі, мужчыны выкажуць ім свае цёплыя віншаванні, падносяць падарункі. У гэты знамянальны дзень мне асабіста прыемна павіншаваць вас, дарагія нашы зямлячкі, са святам 8 Сакавіка і пажадаць вам здароўя, шчасця і поспехаў у асабістым жыцці.

В КОНЦЕ 60-х годов в советской экономике произошел знаменательный перелом: доля интенсивных факторов в достижении устойчивого темпа прироста национального дохода стала увеличиваться, а экстенсивных — снижаться. В решениях XXIV съезда КПСС (1971 год) было указано, что всесторонняя интенсификация общественного производства и повышение его эффективности являются основной линией экономического развития страны как на ближайшие годы, так и на длительную перспективу.

Итак, экономика страны начала переход к интенсивному типу роста. Но и факторы экстенсивного роста по-прежнему волеваются в хозяйственный оборот. Страна имеет возможности прежними темпами наращивать капитальные вложения. Общий объем их определен на пятилетку в размере 501 миллиарда рублей — на 42 процента больше, чем в предыдущем пятилетии. Выполнение программы капитальных вложений, существенно улучшая размещение производительных сил, ускоряет развитие природных богатств восточных и северных районов. Другими словами, экстенсивные факторы роста продолжают играть большую роль.

Сложнее обстоит дело с рабочей силой и сырьевыми ресурсами. В связи с полной занятостью населения и ускоренным развитием сферы услуг рост промышленного производства будет идти без существенного увеличения численности работающих — всего на 4,7 миллиона человек, тогда как при уровне производительности труда в 1970 году потребовалось бы вовлечь в производство 37 миллионов человек. Таким образом, к 1975 году будет достигнута реальная экономия живого труда почти 32 миллионов человек — вот что значит переход на рельсы интенсификации.

Исходного сырья стране хватит на много лет вперед. Проблема тут в том, что производство сырья обходится в целом дороже, чем производство готовых изделий. В обжитых районах сельскохозяйственные угодья уже вовлечены в хозяйственный оборот. Существенно отработаны и наиболее близкие к старым промышленным центрам месторождения природных ископаемых. Теперь на огромных пространствах за Уралом создаются новые топливно-сырьевые комплексы.

ЧЕТЫРЕ ИСТОЧНИКА БЛАГОСОСТОЯНИЯ

1. СТРЕМИТЕЛЬНЫЙ ТЕМП СОЦИАЛИЗМА

Набирать темп экономического роста можно двумя путями. При первом — рост выпуска продукции достигается вовлечением в хозяйственный оборот новых ресурсов, рабочей силы, основных производственных фондов, сырья и т. д. Это — экстенсивный, расширенный метод экономического роста. Второй — интенсивный — является естественным продолжением первого. Центр тяжести переносится на всемерное повышение эффективности общественного производства, достигаемое ускоренным ростом производительности труда, улучшением использования основных производственных фондов, сырья. Однако переход от одного метода экономического роста к другому совершается не сразу.

Итак, советская экономика вновь демонстрирует свою способность полностью вовлечь и использовать в процессе производства, наряду с интенсивными, экстенсивные факторы роста. И в этом смысле социализм оказался более эффективной общественной системой, чем капитализм, которому свойственны более низкая норма производственного накопления, недогрузка производственного аппарата и безработица. Среднегодовой темп прироста производительности труда с 1951 по 1970 год в промышленности СССР составил 6,3 процента, в США — 3,0, в ФРГ — 4,7, во Франции — 5,1, в Великобритании — 2,6 процента. Лишь в Японии и Италии, где сложилась специфическая послевоенная конъюнктура, этот темп был выше, чем в СССР.

Экономический рост СССР, как и других социалистических стран, никогда не был целиком экстенсивным. Достаточно сказать, что за годы Советской власти часовая производительность труда в промышленности повысилась в 27 раз, а эффективность основных производствен-

ных факторов всего народного хозяйства — в 2,3 раза.

Пройденный этап характеризовался, однако, тем, что доля интенсивных факторов была относительно мала. Сейчас их доля в приросте национального дохода СССР, по подсчетам советских экономистов, составляет немногим более одной трети. Для поддержания сложившихся темпов экономического роста страны (около 7 процентов в год) в будущем, когда численность работников сферы материального производства станет сокращаться, она должна быть доведена примерно до двух третей. Это и есть переход от преимущественно экстенсивного к преимущественно интенсивному типу экономического роста. По всей вероятности, он займет примерно два десятилетия. Тогда сформируется совершенно новый облик народного хозяйства страны, существенно изменятся ее позиции в мировой экономике.

Сейчас национальный доход на душу населения в СССР составляет примерно 55 процентов от уровня США. Запрогнозируем, опираясь на сложившиеся тенденции, среднегодовой темп его прироста в СССР в размере 6 процентов, а

в США — 3 процентов. Если посчитать, при заданных условиях уровень экономического развития США будет достигнут Советской страной в начале 90-х годов. Полоса интенсификации должна, таким образом, вознести СССР на вершину международной лестницы уровня экономического развития. Социализм, доказав несомненное превосходство над капитализмом в решении задач экстенсивного роста, докажет в ближайшее двадцатилетие и превосходство в решении задач интенсификации.

Не зря говорят: хорошее начало — половина победы. Девятая пятилетка, за годы которой интенсивно будут развиваться все отрасли народного хозяйства, и стала таким началом. Сравним всего лишь несколько цифр. Если планом на 1971 год прирост производства продукции был предусмотрен на 6,9 процента, то фактически он составил 7,8 процента. Если на производство валового общественного продукта стоимостью 1 миллион рублей в 1960 году затрачивался труд 267 работников, а в 1970 году — 150, то в 1975 году будет затрачиваться труд только 113 работников. Если в 1950 году один процент роста производительности труда в масштабах страны приносил немногим более чем 0,5 миллиарда рублей национального дохода, то в девятой пятилетке каждый процент повышения производительности труда будет означать увеличение национального дохода в среднем более чем на 3 миллиарда рублей в год. При социализме, где национальный доход является достоянием всех трудящихся, все это значит, что значительно поднимется материальный и культурный уровень жизни народа. Достаточно сказать, что уже в 1971 году прирост национального дохода в СССР, использованного на потребление и накопление, составил около шести процентов. А это в масштабах советской экономики огромная сумма — примерно 18 миллиардов рублей, что больше, чем, скажем, бюджет 1972 года такой крупнейшей советской республики, как Украина. Все это показывает, что дальнейшая интенсификация производства стала верным источником повышения благосостояния народа.

Альгимантас ЛЕБЕДИНСКАС,
кандидат экономических наук.
АПН.

ГАСПАДЫНЯ БЛАКІТНАГА ГОРАДА

На поўначы Беларусі, там, дзе сыхліся лясы і балоты, нарадзіўся горад Новалукомль — самы малады ў рэспубліцы. Многім ён вядомы. Тут будзе самая буйная ў Еўропе цеплавая электрастанцыя. Сярэдні ўзрост жыхароў — 23—25 год. І гаспадыня горада, Тамара Піскунова, старшыня выканкома гарсавета, адна з самых маладых у Беларусі.

У мяне ў руках яе дзённік. — Не ведаю, ці будзе ён для вас цікавым, — гаворыць мне Тамара Андрэеўна. — Пішу ў яго не кожны дзень, часцей за ўсё ўрыўкамі, на доўгія запісы не заўсёды ёсць час.

— А вы дапамажыце мне іх «расшыфраваць»...

ЗАПІС ПЕРШЫ: «Аб Новалукомлі я чула яшчэ ў Сібіры. І васьць разоў з мужам прыехала сюды будаваць ДРЭС. Першае, што ўразіла, — возера. Вялікае, вялікае. І такое чыстае, прычотнае, ласкавае. І блакіт у ім нейкі асаблівы, як жывы. Возера называецца Лукомльскім. А над ім — дрэвы, дамы. Яны таксама блакітныя, як быццам возера аддало гораду частку свайго колеру.

Я як убачыла ўсю гэту прыгажосць, так і застыла на месцы.

«Глядзі, Валодзя, — крычу мужу, — горад які блакітны! Муж смяецца: «Ну васьць, нарэшце знайшла тое, аб чым усё спяваеш». Гэта ён пра песню «Блакітныя гарады». Вельмі яе люблю. «Аднак, — кажа, — па-

жывём — убачым, які ён блакітны. А пакуль можна сказаць адно: да ўладнавання жыцця яшчэ далёка. Ну, ды нам не ўпершыню абжываць новыя мясціны».

Папрацавала Тамара Андрэеўна паўтара года інжынерам на будаўніцтве ДРЭС і выбрала яе старшыней выканкома гарсавета. Удакладнім: гарсавета першага склікання. Быў тут рабочы пасёлак, з пачаткам будаўніцтва ДРЭС вырасла насельніцтва — васьць і стаў Новалукомль горадам.

Сабраліся дэпутаты на сваю першую сесію. «Ну, што ж, таварышы, — звярнулася да іх Тамара Андрэеўна, — давайце разам думаць, як зрабіць Новалукомль сапраўдным горадам, прыгожым і ўтульным, каб людзям у ім жылося і працавалася добра».

Прапаноў было многа. Слухала Тамара Андрэеўна дэпутатаў, радавалася іх актыўнасці і ўжо не сумнявалася: ёсць у яе выдатныя памочнікі, і ініцыятывы хоць адбаўляй, і працаваць кожны гатовы, колькі трэба.

Пачалі з малаго — стварылі пры кожным доме грамадскія камітэты. Потым на сесіі вы-

канкома прынялі зварот да ўсіх жыхароў: зробім Новалукомль горадам-садам. Былі такія нядзельнікі — сэрца радавалася! Пасадзілі тысячы дрэў, разбілі кветнікі. Цяпер у горадзе што ні вуліца, то бульвар. Зелена, чыста, прыгожа.

ЗАПІС ДРУГІ: «Сёння была сесія гарвыканкома. Самая цяжкая за ўсю маю работу. Абмяркоўвалася пытанне, дзе адпачываць дзеці. Шумелі, не згаджаліся, спрачаліся, але здаецца, не дарэмна».

Калі яна толькі прыехала ў Новалукомль і убачыла, колькі тут дзяцей, падумала: прыемна жыць у такім суседстве. Пазней даведалася, што па нараджаемасці Новалукомль займае ў Беларусі першае месца. Цяпер яна сутыкнулася з больш карпатлівым бокам гэтай з'явы: дзе дзецям гуляць? Дзе займацца спортам? Куды падзецца пасля ўрокаў?

На чарговай сесіі вырашылі: кожная гарадская арганізацыя павінна пабудавать «свой» дзіцячы аб'ект. Хто — стадыён, хто — спартыўную пляцоўку, хто — арэлі.

Цяпер у горадзе для дзяцей ёсць і стадыён, і пляцоўкі, і горкі. Хто-небудзь з гасцей

спытае іншы раз у старшыню выканкома: «І як гэта вам удалося столькі ўсяго набудаваць?» Тамара Андрэеўна толькі ўсміхнецца: «Усё вельмі проста: у нас, як і ўсюды ў краіне, дзеці — самы прывіляваны клас».

Малады Новалукомль, многа ў яго цяжкасцей, якія прынята называць «цяжкасцямі росту». Людзі на новабудуючы ўсё прыбываюць, у асноўным гэта хлопцы і дзяўчаты. Учора іх задавальняў інтэрнат, сёння яны на чарзе на асобную кватэру: сям'я. Дваццаць вясялляў у сярэднім кожны месяц — для горада з насельніцтвам у 10 тысяч нямаля.

Да гэтага часу гораду хапала і адной вялікай школы — у ёй трыццаць з лішнім класаў, тысячача вучняў. А цяпер трэба тэрмінова будаваць новую: першага верасня мамы прывялі ў школу адразу дзвесце першакласнікаў.

А служба быту! Не век жа яе прадпрыемствам туліцца ў выпадковых, раскіданых па ўсяму гораду памяшканнях — і васьць ужо спраектаваны і прывязаны да месца цэлы камбінат — дом быту. Будзе і дом

Вось так весела, з песнямі, музыкай, інсцэніраванымі прадстаўленнямі ў апошнюю нядзелю лютага праводзяць зіму. Святы праходзяць ва ўсіх гарадах і вёсках рэспублікі.

Фота А. НИКАЛЕВА.

ЗАПАВЕТНАЕ НАДЗЕІ ЛЕЖЭ

Вялікі мазаічны партрэт Ул. І. Леніна — адна з лепшых работ на выстаўцы, якая экспанавалася ў рабочым прыгарадзе Парыжа Малакаве. Гэта адна з апошніх работ Надзеі Лежэ, жонкі і вучаніцы выдатнага французскага мастака-камуніста Фернана Лежэ, нашай зямлячкі, якая нарадзілася ў Зембіне. Партрэт робіць вялікае ўражанне. Удала схоплены ўсмішка і лічы, характэрны ленынскі прыжмур вачэй, вялікі лоб мысліцеля. На партрэце надпіс: «Мастацтва належыць народу».

У залах выстаўкі былі прадстаўлены трыццаць мазаічных партрэтаў. Гэта творчая справаздача Н. Лежэ за апошнія тры гады работы. Найвялікшую цікавасць выклікаюць работы мастачкі, зробленыя з равенскай мазаікі і белага мармуру. Яна невыпадкова выкарыстала гэты цяжкі для апрацоўкі матэрыял. Ён непадуладны часу і ўзнагароджвае творцу за нялёгкую працу дзіўнай шматколёрнай вясялкай.

Н. Лежэ пачала работу над серыяй мазаічных партрэтаў Ул. І. Леніна ў сувязі са 100-годдзем з дня нараджэння заснавальніка першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы.

— Вось ужо чвэрць стагоддзя, як я працую ў галіне партрэтнай мазаікі, — гаворыць Н. Лежэ. — Вобраз Ул. І. Леніна заўсёды глыбока хваляваў мяне і знаходзіўся ў цэнтры маіх творчых шуканняў. Ленінская тэма заўсёды заставалася для мяне самай запаветнай і патаемнай. Бо выказаць у партрэце глыбіню ленынскай думкі, чалавечнасць і геніяльнасць правадыра Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі — гэта не толькі самая цяжкая, але і самая натх-

няючая задача, якая стаіць перад мастакамі, скульптарамі і пісьменнікамі нашага часу.

Наведвальнікі выстаўкі з цікавасцю разглядалі мазаічныя партрэты Карла Маркса, Надзеі Крупскай, выдатных дзеячоў французскага камуністычнага і рабочага руху Марыса Тарэза, Марселя Кашэна, Жака Дэюкло.

Надзея Лежэ стварыла серыю партрэтаў савецкіх касманэтаў — першаадкрывальніка космасу Юрыя Гагарына, герояў-касманаэтаў Георгія Дабравольскага, Уладзіслава Волкава і Віктара Пацаева.

Мы спыняемся ля партрэта Зоі Космаджыянскай. «Я, як і многія, — гаворыць Надзея Лежэ, — увесь час працую над вобразам Зоі Космаджыянскай, бесмяротнай савецкай партыёткі. Маёй запаветнай марай з'яўляецца стварыць партрэтную галерэю герояў Вялікай Айчыннай вайны. Гэта быў найвялікшы подзвіг савецкага народа пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Сваім здзіўляючым гераізмам савецкі народ выратаваў чалавецтва ад фашысцкай чумы. Нястомна і штодзённа праслаўляць гэты гістарычны подзвіг Савецкага Саюза — прамы абавязак мастакоў перад маладым пакаленнем, перад будучым».

Поспех выстаўкі мазаічных партрэтаў Н. Лежэ сведчыць аб тым, што яна стала знамянальнай падзеяй культурнага жыцця французскай сталіцы. Мэр горада Малакаў, член ЦК Французскай кампартыі Лео Фігер, які выступіў на адкрыццё выстаўкі, падкрэсліў, што яна «сімвалізуе дружбу народаў Францыі і Савецкага Саюза, служыць высакроднай справе франка-савецкага супрацоўніцтва».

Выстаўка Надзеі Лежэ была адкрыта да канца студзеня. Затым яе экспанаты адправілі ў Савецкі Саюз. Французская мастачка вырашыла паднесці іх у дар савецкаму народу.

Р. СЯРЭБРАНИКАУ.

Нашы госці

ВЯЛІКАЕ ШЧАСЦЕ ЖЫЦЬ У СССР

Лідзія ГОЛАК жыве ў Аўстраліі. Яна трапіла туды пасля таго, як семнаццацігадовай дзяўчынай была вывезена гітлераўцамі ў Германію. Толькі праз трыццаць год Лідзія прыехала ў родную вёску Чырвоная Ніва Хойніцкага раёна, дзе жывуць яе бацькі. Вось што расказала журналісту Уладзіміру ГУЛЕВІЧУ наша зямлячка аб сваіх уражаннях у час знаходжання на Радзіме.

Калі я збіралася ехаць у Беларусь, некаторыя знаёмыя і суседзі палохалі: маўляў, куды ты едзеш? У Саветах голад, нястача, там усё разбурана вайной. Я перапівалася з бацькамі, і таму крыху ўяўляла сабе сапраўднае становішча. Але ўбачанае пераўзышло ўсе мае чаканні. Я ў захапленні ад савецкіх гарадоў. Масква, Мінск, якія я бачыла праездам у Хойнікі, уразілі мяне сваёй прыгажосцю, а людзі — ветлівасцю і гасціннасцю.

Больш грунтоўна мне давялося пазнаёміцца з Гомелем. Я была ў ім перад вайной. Цяперашні абласны цэнтр не параўнаеш з тым, колішнім. Проста дзіўна даешся, як гэта можна за такі кароткі час узвесці на месцы руін новы горад.

Зусім не пазнала я і Хойнікаў. Прыгожы, са шматпаварховымі будынкамі раённы цэнтр. У вялікіх магазінах можна набыць усё.

Але галоўнае — людзі ў вас жывуць весела і вольна. Яно і зразумела: работай забяспечаны ўсе, у кожным доме дастатак. І яшчэ адна характэрная рыса савецкага ладу жыцця — згуртаванасць людзей. У Аўстраліі кожны жыве сам па сабе. Мы рэдка ходзім у госці адзін да аднаго. У вас жа ўсе, як адна сям'я.

Вярнуўшыся ў Аўстралію, я раскажу аб усім убачаным, скажу, каб не верылі тым зласліўцам, якія спрабуюць абліць гразню Савецкую краіну. Асабіста я палічыла б за вялікае шчасце — жыць у СССР.

У Аўстраліі многія цікавяцца савецкім ладам жыцця, навуковымі адкрыццямі і працоўнымі поспехамі. Памятаю, колькі жадаючых было трапіць на прадстаўленне артыстаў маскоўскага цырка, які прыежджаў у Адэладу. Усе білеты закупілі за месяц да гастроляў.

Безумоўна, я раскажу сваім аўстралійскім знаёмым аб праве на працу ў Савецкім Саюзе. Мняе асабліва ўраджае магчымасць савецкіх людзей выбіраць сабе прафе-

сію па прызыванню. Успамінаю, з якой цяжкасцю мне ўдалося ўладкавацца на работу. Я працую прасяўшчыцай на прадпрыемстве адной галандскай фірмы, як і мой муж. Работа цяжкая. У час яе забараняецца нават размаўляць. Нядаўна ў нас быў выпадак: работніцу, якая бездакорна працавала на прадпрыемстве 14 год, звольнілі толькі за тое, што яна дазволіла сабе ў час работы на працягу хвіліны пагаварыць з сяброўкай.

Знаходзячыся ў доме бацькоў, я часта чула па радыё аб'явы аб прыёме на работу па самых розных спецыяльнасцях. Дарэчы, у Аўстраліі асабліва цяжка ўладкавацца на работу такім, як мы, эмігрантам, у прыватнасці рускім, беларусам, украінцам, палікам. На работу іх бяруць у апошнюю чаргу і плацяць менш. Заработная плата жанчын, што працуюць на аднолькавых пасадах з мужчынамі, значна ніжэйшая. Я, напрыклад, атрымліваю 45 долараў у тыдзень. Падаткі, плата за жыллё, за ваду, электрычнасць забіраюць большую частку ўсіх сродкаў. Цэны на прадукты ў нас вельмі высокія. А пра час, калі дзявядзецца па ўзросту кідаць работу, і думаць не хочацца. Такіх, як я, чакала пенсія ў размеры 15 долараў на два тыдні. У Савецкім Саюзе забеспячэнне людзей на старасці сапраўды чалавечнае. Гэта я бачыла на прыкладзе сваіх бацькоў, простых працаўнікоў, якія маюць усё неабходнае.

Некалькі слоў хочацца сказаць аб моладзі. Мне нярэдка даводзілася чуць у Аўстраліі водгукі аб савецкай моладзі як аб самай адукаванай і дысцыплінаванай. У Савецкім Саюзе мне давялося ўбачыць яшчэ і іншае — улаўненасць маладых людзей у заўтрашнім дні. Моладзі ў вас адкрыты ўсе шляхі для вучобы, работы, творчасці.

Хачу на развітанне сказаць, што я вельмі задаволена паездкай на Радзіму. Гэта быў цудоўны час, які я запамню на ўсё жыццё.

ЕДИНСТВЕННО ВЕРНЫЙ ПУТЬ

Академик Бободжан ГАФУРОВ,
директор Института востоковедения Академии наук СССР

В современном революционном процессе национально-освободительное движение народов Азии, Африки и Латинской Америки занимает особое место. Будучи одним из трех потоков мировой социальной революции, это движение в союзе с международным пролетариатом, при ведущей роли Советского Союза и мирового социализма развернуло историческое наступление на силы империализма и реакции.

«В наши дни единство действий, боевая солидарность народов Азии и Африки, народов социалистических стран и демократических сил всего мира являются главным условием успешной борьбы против империализма, верным залогом победы дела национального и социального освобождения», — подчеркнул Генеральный секретарь ЦК КПСС Л. И. Брежнев в своем приветствии участникам V конференции Организации солидарности народов Азии и Африки (январь 1972 года).

Силы международной реакции пока не сломлены. В Юго-Восточной Азии и на Ближнем Востоке все еще сохраняются очаги империалистической агрессии. В июле 1971 года Временное Революционное правительство Республики Южный Вьетнам выдвинуло на парижских переговорах новое предложение из семи пунктов, которое позволило бы восстановить мир. Но правящие круги США продолжают игнорировать эту важную инициативу, ведут курс на дальнейшую эскалацию войны.

Напряженная обстановка на Ближнем Востоке. Как известно, основы урегулирования ближневосточного кризиса были определены резолюцией Совета Безопасности ООН в ноябре 1967 года. Правительство Арабской Республики Египет неоднократно выражало свое согласие с этой резолюцией, активно выступает за ее превращение в жизнь. Но Тель-Авив всячески саботирует мирные предложения.

Что касается Советского правительства, то оно неуклонно стремится к политическому урегулированию, которое бы обеспечило устойчивый мир всем народам, живущим в этом районе, в том числе и народу Израиля. Советский Союз активно поддерживает борьбу арабов за свободу и независимость, против империализма. Ярким доказательством этого явились заключение в мае 1971 года Договора о дружбе и сотрудничестве между СССР и Арабской Республикой Египет и итоги недавнего визита в Москву Президента АРЕ Анвара Садата.

Активная поддержка Советским Союзом народов Арабского Востока, Индокитая и других народов, борющихся за мир, прогресс и национальную независимость, обрекает на неизбежный провал агрессивные устремления империалистических кругов. Свидетельство тому — недавние события на Индостанском полуострове.

То, что произошло в Индостане, представляет собой одну из самых значительных за последние десятилетия битв национально-освободительного движения с силами реакции, угнетения и террора. В этой битве 75-миллионный народ Бангладеш с помощью Индии, при поддержке Советского Союза и других социалистических стран одержал победу, имеющую огромное значение для всего азиатского континента.

Советский Союз с самого начала возникновения напряженности на субконтиненте последовательно выступал в защиту принципов гуманизма, мира и сотрудничества, основывающегося на уважении законных прав и интересов народа Бангладеш. Эта политика встретила глубокое понимание и одобрение мировой общественности.

В наше время страны, которые, по определению В. И. Ленина, веками удерживались колонизаторами «вне истории», превратились из объекта политики в ее активного участника. В. И. Ленин предвидел, что роль освобождающихся народов в мировом революционном преобразовании будет возрастать по мере того, как они сами будут переходить от первоначальному, национально-освободительного этапа движения к борьбе с капитализмом и империализмом, за полное социальное и классовое раскрепощение. Ныне это стало практической реальностью.

Интересы освободившихся наций требуют уничтожения всех остатков колониализма, вытеснения иностранных монополий, создания национальной промышленности, упразднения феодальных порядков и пережитков, проведения радикальных аграрных преобразований, демократизации общественной жизни, укрепления политической независимости.

Решение этих общенациональных задач невозможно без активного участия широких масс трудящихся и усиления роли рабочего класса в руководстве обществом, без его тесного союза с крестьянством и средними городскими слоями. Национально-освободительные революции могут добиться окончательной победы, только опираясь на мировой социализм и международное рабочее движение.

Одна из стратегических задач империализма — удерживать развивающиеся страны в орбите своего влияния, направить их по капиталистическому пути. Для достижения этой цели империалисты разжигают антикоммунистические настроения, стремятся столкнуть между собой отряды революционных сил, внести раскол в их ряды, всячески поддерживают антинародные, реакционные режимы и реакционно-националистические круги, поощряют расовую дискриминацию, племенную рознь, пытаются внести раздоры во взаимоотношения между молодыми государствами.

Широко используются и сложности решения национального вопроса. Так было, например, в Нигерии, где империалисты поддержали сепаратистский режим «Биафры». Так было и в Пакистане, где империалисты сделали ставку на кровавый военный режим Яхья Хана.

Всюду, где только можно, империалисты, с одной стороны, разжигают рознь между народами, с другой — подают им волю к национальному самоопределению силой оружия.

Однако благодаря прочному союзу и взаимодействию национально-освободительных и социалистических сил в борьбе против империализма рухнул раскольнический режим «Биафры». Потерпев поражение и кровавый режим Яхья Хана. Народ Бангладеш обрел свою независимость.

Не так давно автору этих строк довелось побывать в Ираке. Как известно, советский народ всегда с болью воспринимал братоубийственные конфликты между арабами и курдами этой страны. Благодаря мудрости и доб-

рой воле руководителей партии Баас и Демократической партии Курдистана теперь здесь установлен мир. Отрядно и то, что между партией Баас и Иракской коммунистической партией сейчас существует полное взаимопонимание.

Серьезный ущерб интересам мирового коммунистического и национально-освободительного движения нанесут действия нынешнего пекинского руководства. Во имя своих шовинистических, великодержавных целей маоисты упорно и настойчиво ведут линию на подрыв единства революционных сил, предадут интересы народов, борющихся за свою свободу и независимость.

Естественно, что империалисты используют внешнеполитическую ориентацию Пекина в качестве одной из козырных карт в политической борьбе против мирового социализма и освободительного движения.

Позорная роль Пекина особенно отчетливо вскрывалась в период событий на Индостанском полуострове. Курс китайского руководства уже давно был нацелен на то, чтобы подтолкнуть Пакистан на вооруженный конфликт с Индией, превратить Пакистан в орудие своей политики в Азии.

Народы Азии и Африки все более убеждаются, насколько глубока пропасть между словами маоистов и их реакционными делами. Последние события показали истинную цену их «миротворческих усилий» в Организации Объединенных Наций. Все маневры пекинского представительства при обсуждении конфликта в Индостане исходили из одной цели — подогреть страсти.

Подобные действия только на руку империализму, который кровно заинтересован в разжигании вражды между молодыми независимыми государствами, в войнах «азиатов против азиатов», «африканцев против африканцев». Такие войны ослабляют силы национального освобождения, создают дополнительные возможности для подрывных действий неоконизаторов.

Выступая совместно с американским империализмом в защиту обанкротившегося реакционного режима Яхья Хана, маоисты окончательно разоблачили себя как злейшие враги народов.

Поступательный процесс современной национально-освободительной революции носит сложный и подчас противоречивый характер. Неоконизаторы, сионисты, расисты, внутренняя реакция всеми силами и средствами, вплоть до открытой интервенции, стремятся задержать его развитие. Но эти попытки неминуемо обречены на провал, ибо революционное пробуждение народов Азии, Африки и Латинской Америки, их выход на широкую дорогу мировой цивилизации — исторически необратимый процесс.

Несмотря на противодействие империализма и международной реакции, социальный прогресс в освободившихся странах уверенно пробивает себе дорогу, ломает все преграды. В ходе великой битвы за национальную независимость, за свое светлое будущее народы Азии, Африки и Латинской Америки выбирают единственно верный путь научного социализма, в котором воплощены самые справедливые, самые прогрессивные устремления человечества.

АПН.

связи. Словам, клопатау у выканкома не змяншаецца: адно робіцца, а другое ўжо чакае чаргі.

У кожнага чалавека ёсць свая любімая справа, захапленне. У Тамары Андрэўны — турызм. Яшчэ ў Сібіры, працуючы на Назараўскай ДРЭС, яна разам з мужам, таксама чалавекам спартыўным, здолела перадаць захапленне турызмам амаль усёй моладзі будоўлі.

Тое ж самае адбылося і ў Новалукомлі. Па ініцыятыве Піскуновой пры выканкоме створаны савет фізкультуры і спорту.

У горадзе добра памятаюць паход турыстаў ад Новалукомля да Кургана славы пад Мінскам — гэта трыста кіламетраў. Пасля паходу быў мітынг, і свяшчэнную зямлю, што прынеслі хлопцы і дзяўчаты з Кургана славы, паклалі да брацкіх магіл. Яшчэ 80 чалавек, таксама з клуба турыстаў, прайшлі па месцах баявой славы на Віцебшчыне, расказалі людзям аб падзеях, якія адбыліся тут у вайну, выступілі з канцэртамі, прачыталі лекцыі.

Вось у што вылілася асабістае захапленне старшыні выканкома. У выхадныя дні, у добрае надвор'е і непагадзь, адпраўляюцца з Новалукомля ў розныя бакі атрады юнакоў і дзяўчат. За плячыма цяжкія рюкзакі, над атрадамі — песні і смех. У якой-небудзь групе абавязкова ідзе Тамара Піскунова. Ці да твару гэта старшыні выканкома? «Яшчэ як!» — гавораць яе сябры па клубу турыстаў, маладыя рабочыя юнага горада.

ЗАПІС ТРЭЦІ: «Нядаўна была ў Ленінградзе. Сабраліся выпускнікі нашага інстытута. Я ім расказала пра Сібір, пра Беларусь. Слухалі мяне, потым кажуць: «Там, гэта, зразумела, цікава — будоўлі, незнаёмыя мясціны, новыя гарады. Але ж не на усё жыццё. Гэта твая, мабыць, творчая камяніца?»

— Дык калі ж яна скончыцца, ваша камандзіроўка? — спытаў я, адарваўшыся ад запісаў.

— А ніколі. Яна ў мяне бестэрміновая, — адказала Тамара Андрэўна. — Новалукомль жа толькі яшчэ становіцца горадам.

М. ШЫМАНСКИ.

◆ пишут земляки ◆

ДРУЖБА СОКРАЩАЕТ РАССТОЯНИЕ

видами этого чудесного города и книгу на белорусском языке. Сказал, что постарается поехать сам в Минск и Борисов.

О своей жизни писать много не буду. Живем очень скромно. Муж на пенсии. Пенсионерам обычно разрешают работать 90 часов в месяц, но сейчас зима и с работой плохо, поэтому он вынужден сидеть дома. Я занимаюсь хозяйством, забот много.

По-прежнему с интересом читаю газету «Голос Родины», беру русские книги в отделе Союза в Монсе. Несмотря на то, что все мы уже стали бабушками и живем далеко друг от друга, мы часто устраиваем вечера, проводим собрания, на которых вспоминаем Родину, поем русские песни.

Асинефа СТРЕЖНЕВА,
Бельгия.

Мінск. Сакавіцкі дзень.

Фота Ю. ІВАНОВА.

ЕСЦЬ заклён: пабі яго, божа, на сухой дарозе. Дык вось той заклён спецыяльна для Тамаша Лаха, мабыць, і быў складзены. Параніла яго, можна сказаць, выпадкова. Калі б у баі ў Вежанцы — не так крыўдна было б. А то пасля бою, на той «схой дарозе», лічы, пабіла яму руку і ногі. Каб не тое здарэнне, то і да сённяшняга дня астаўся б ён цэлы, не ляжаў бы нерухомым кулём у сваёй хаце, а пайшоў бы з хлопцамі насустрач Арміі. Вежанка ўсё жыццё пакалечыла, — думаў Тамаш. Спачатку як не дасталі духу яму ў Вежанцы ў першую ваенную восень, калі затрымаў яго на крайняй вуліцы мястэчка патруль. Пра допыты ўспамінаў — душа застылае. Добра што родзічы дачуліся, вырвалі. Тамаша тады выпусцілі, і ён цэлую зіму харкаў крывёю. «Не магу больш трыццаць, вазьміце з сабой, хлопцы», — кожны раз гаворыў Мішу Куляшу, калі ноччу заходзіў той з таварышамі да яго. «Не рвіся, пасядзі, Тамаш, дома, — адказваў Міша. — Свой чалавек і тут патрэбен».

На гэтым звычайна гаворка канчалася. Разораю Тамаш праводзіў партызан да лугу, а сам вяртаўся на падворак. Стояў ля прыгрэбіцы і нерухомым цемнем услухоўваўся ў начную цішыню: ці не бачыў хто, ці не чуў? Думкамі быў з нядаўнімі сваімі наведвальнікамі, з партызанамі. У гэтыя часіны больш за ўсё брала яго развага. Канечне, свой чалавек, як гаворыць Міша, патрэбен усюды. Без яго не абысціся. Узяць хоць бы самога Тамаша. Колькі вінтовак з патронамі перадаў ён Мішу? Колькі хлопцаў яго хадзілі ў Тамашовых штанах і світках? А пра торбы з хлебам ды салам і гаворкі няма. Партызан не да кожнага, канечне, пойдзе ды з бухты-барахты не папрасіць ні апараты, ні полудню. Паспрабуй адгадаць цяперашнім светам, хто чым дышае. Можна каторы і прывеціць цябе, і за стол пасадзіць: сілкуйся, адпачывай з дарогі, а сам — лахі пад пахі ды ў Вежанку, у гарнізон: «Глядзіце, які я харошы ды аддаёны «новому парадку» — партызан у маёй хаце». Хоць у наваколлі, праўда, пра такое не было пагалоскі, але не зведаўшы броду, не лезь у воду.

Не іначай як з гэтай нагоды і «сядзеў» Тамаш дома да мінулагадня вясны.

Неяк вясной зайшоў да яго Міша Куляш. Доўга перад гэтым не заходзіў, а тут нечакана наведваўся. Зайшоў адзін. А за поплаў, дакуль іх правяла Маня, на хмызнякі пайшлі яны ўдваіх.

Вясна ўабралася ў сілу. Адцвілі коцікі на вербале, па надброўях балаціявін вышугала трава. І так у гэтай траве стаялі жабы, аж не раздзіралі перапонкі ў вушах. Цяжкае крактанне і цішыня. Неймаверная. Здавалася, што навокал няма ні ваіны, ні бяды, што Вежанка з гарнізонам у ёй недзе далёка-далёка, і не яны гэта з вінтоўкамі за плячыма ідуць у гэту ваіну. Каб не вінтоўкі ды не ноч, то можна было б падумаць па чуткай іх хадзе, што гэта вясковыя хлопцы з палкамі ідуць выгнаць на чыставод на балодзе качак-лапуноў. Але гэта было не так. І цішыня насцярожвала іх яшчэ больш, аж ціснула абцугамі.

Амаль невыносна было ад яе Тамашу. Ён думаў пра сваю жонку Маню, пра Васільку з Таццянкай, якіх пакінуў дома, пра тое, што Маня, правёўшы іх і вярнуўшыся назад, да самай рэчцы не прымгне ні на хвіліну. Будзе трывожыцца, будзе ўспухавацца ў той бок, куды пайшлі яны з Мішам.

А яны ішлі ды ішлі, пакуль Міша не вымавіў уголас першыя за ўсю дарогу словы: «Ну, лічы, мы — дома». Аднак колькі Тамаш не ўглядаўся ў наваколле, нічога, акрамя дрэў, у малодзіве ранішняга туману не ўбачыў. Дарога да партызанскага лагера была непрыкметнай і няблізкай. Нават пасля воклічу дзорнага Косці Мігульчыка, якога ведаў Тамаш па ягоных наведваннях з Мішам: «Стоі! Хто ідзе?» — добруну вярсту ўматалі, пакуль дабраліся да зямлянак.

Для разведчыкаў, а праз іх і для камандавання атрада, Тамаш быў сваім чалавекам. Таму нядоўга думалі, куды накіраваць новага партызана. Ён застаўся ў аддзяленні Мішы Куляша.

Служба была звычайная, партызанская. Заданні Тамаш выконваў спраўна. Усё, ад нарада на кухні да выхадаў на чыгунку, рабіў акуртна. Асабліва па душы былі яму заданні ў бок горада. Па дарозе туды не мінуць Закальнага, яго вёскі. А там — жонка, дзеці, родная хата. Хлопцы падсмейваліся: «Бацечка, змазвай пятак, каб не прыстаць у дарозе, пойдзем да матачкі». У такіх выпадках яны звалі яго так, як неадночы чулі ад Мані. Ён не крыўдаваў. Не крыўдаваў на яго і партызаны, калі здаралася калі-нікала пачуць ім ад яго вымову за ссечаную паблізу ад лагера на дрывы хвою або незацыраваны трафейны фрэнч. «Нічога, — адмахваўся яны, — пасля ваіны новы будзе. А хвой на наш век хопіць». «Усё ў вас пасля ваіны будзе, — бурчэў Тамаш. — А вазюем мы за што?» «Не ведаю,

бацечка», — выскаляўся каторы. «То-та, што не ведаеш, — павучальна тлумачыў Тамаш. — А вазюем за тое, каб пасля ваіны лішняй работы не рабіць, бо яе і так хопіць». «Ладна, бацечка, змазвай пяты ды ваксуй боты...»

Сказана было смехам, а Тамаш і праўда наваксаваў тады боты, быццам на пагулянку збіраўся, хлопцам быўшы. А ішлі яны граміць варожы гарнізон у Вежанцы.

І разграмілі. Бой быў цяжкі. На ўсю ноч. Многа хлопцаў пабіла. А яму хоць бы дзе нарокам крысо зачэпіла.

Падабраўшы сваіх забітых і параненых на фурманкі, партызаны рушылі назад у лес. Прыкрывалі адыход разведчыкі.

Яны прапусцілі калону ўперад. Далі ёй магчымае ад'ехаць і схавалася з вачэй. Тады пайшлі самі. Апошнімі былі Міша Куляш, Косця Мігульчык і Тамаш. Яны вырашылі скіраваць у пералесак на

ўбачыў, была жанчына. Яна сядзела пасярод вялікай зямлянкі за сталом і, паклаўшы галаву на рукі, спала. Перад ёй у сплюснутай зверху снараднай гільзе калыхаўся шырокі агеньчык. Святло выхоплівала з цемры толькі плечы жанчыны. Астатняе было ў паўзмку. Але ён пазнаў яе. То была Маня. Ён паспеў сарыентавацца ўжо. Пачуў ціхі стогн на палку побач і зразумеў, што ляжыць не дома, а ў партызанскім шпіталі. «Чаму тут Маня, на каго пакінула дзяцей? Няжужо адных?!» Ён успомніў мяккую ў сівіцы сцэжку, чырваную каліну, якой хацеў наламаць дзецям, і кулямётную чаргу па ім. Што было далей, што з ім цяпер?!

Правая рука, белая і цяжкая, ляжала ў яго на грудзях. Паспрабаваў паварушыць пальцамі і не змог. Толькі закалола, закалола нясцерпна да самага пляча. «А як жа ногі?» Здаровай рукой ён пра-

Маня адсоўвае ад стала ўслон, памяты і вышараваны ўчора вечарам, праводзіць па ім даланей, нібы на ім мог асець за ноч які пыл, яшчэ раз прапапоўвае гасці: — Сядай во...

Устына садзіцца. Тварам — у парог, бокам — да Тамаша. Гідуе яго калецтва ці што? Зноў выгаворвае Мані за работу.

Такая Устына заўсёды. Нібы і добра гаворыць, і са спагадай, а атрымліваецца неяк наадварот. Голас, інтанацыя падкрэсліваюць гэта. Падкрэсліваюць першазначнасць Устыны перад іншымі. Звычайныя словы гаворыць яна як навіну, як адкрыццё, без якіх — аж дзіўна! — неяк абыходзіліся людзі да гэтага часу. Збоку ж выглядае інакш: за словамі — павучанне, у інтанацыі — гордасць. У тым і бяда! З-за гонару ды гордасці свае яна і ў дзеўках засталася. А хлопцаў жа колькі было! Ды ўсе не па нораве Устыне. То той худы, то той крывы, то высокі, як жардзіна, або малы, як заморак-недаростак. Выбірала, не раўнууючы, як цыганка на базары. У душы сваёй ці запыталася хоць раз, да каго яна горнецца. Не магло быць таго, каб яна ні да каго не гарнула. Але любіла Устына сябе першую. Як жа, калі змалку толькі і чула ад маці: ты прыгажэйшая, ты багацейшая за ўсіх. Гналіся за багаццем, асабліва маці. А за ёй — і дачка. На чужую вёску не аддалі, калі сваты трапляліся. Тамаша, як малодшага, цераз галаву Устыны жаніць не хацелі. Ды і куды жаніць, калі даўным-даўно вырашана было браць прымака ў сваю хату. З-за гэтага гуляў Тамаш хлопцам доўга. А Устыну ўсё плягавалі. Ён амаль ва ўсіх сваіх сяброў, якія год за годам перажаніліся, за дружка быў. З вяткамі на пінжаках ды сарочках не адну застоліцу выседзеў. Бэйсаў пасля па нядзелях і ў святы з хлопцамі, маладзейшымі за сябе, на далёкія сёлы, бо ў Вішняках па яго ўзросце і дзяўчат не засталася. Бэйсаў, пакуль аднойчы не сказаў: хопіць, нагуляўся, жаніцца буду! Як пачула Устына, да каго ён у прымы ідзе, рукамі спляснула: «Да Мані ў Закальное? Да той рабой, што ніхто ўзяць не захацеў?!» «А самую цябе?» — запытаннем асек ён сястру і сказаў, што ў прымы ісці наважыўся канчаткова, а дамашнія няхай вырашаюць: рабіць яму вяселле ці не. Бацэчка быў за вяселле. Запрэчыла маці. Якое вяселле, калі старэйшая сястра ў хаце застаецца... Не — дык не. Не настойваў асабліва і сам Тамаш. На чужых ён нагуляўся ўволю, а на сваім быць маладым хлопцаў ў гадах неяк і няёмка. Ды і Мані, сцірацыйна жывы, не выцягнуць было сапраўднага вяселля...

Адным словам, сабралася ў Закальным з яго ды з Манінай рукі бліжняй радні сталы на два. Пагасцывалі, шчасця-долі пажадалі маладым ды раз'ехаліся. А ён застаўся ў старой Манінай хаце за гаспадара.

Помніцца, назаўсёды ўрэзалася ў памяць Тамашу тая першая часіна, перад якой яны з Маняй сталі мужам і жонкай. Маня прыўзнялася на локаць побач з ім. «Бацэчка мой», — расцяжна прашаптала яна і пачала чалаваць яго раскрасціныя грудзі. Ён прыгарнуў яе да сябе. А Маня ўсё шаптала: «Бацэчка мой, бацэчка!» — і чалавала яго. У Тамаша аж галава закруцілася ад гэтых слоў. У яго яна і так крышачку кружылася ад выпітга.

Хата пасля гасцей была прыбраная. Са стала Маня паладала посуд, напавіла фіранкі на вокнах. Нават паспела падмеціць падлогу. Было чыста і ўтульна. І пахла падсохлай плохай-аерам, якога загадзя Маня нараскідала пад ложкам і пад печам. Яны былі ўдвая сярод ночы, адны на ўсім белым свеце. З двара цераз верхнія шыбы акон заглядвала да іх у хату толькі поўня. «Бацэчка мой, бацэчка родны», — шаптала Маня. Ён адчуваў яе гарачыя пацалункі ў сябе на шыках, на грудзях. Рассыпаныя Маніны валасы прыемна казыталі плечы. І Тамаш моўчкі гарнуў сваю маладую жонку да сябе, да сваіх грудзей.

Было нямала падобных часін. Але з той, першай, ён пазнаваў Маню па новаму. Ён ведаў загарэлыя да плячэй яе рукі, зграбныя ногі. І стан — стройны, гнуткі. Не такі, бы ў асы якой — перашчыкнуць можна. І з твару Маня прыгажэля для яго з кожным днём, дарма што вяснушкі густа абсеяліся каля носа. «Эх, дурань, дурань, столькі трэба было валачыцца, а шчасця свайго не ўбачыць адразу», — думаў Тамаш. — Людзей слухаўся: «Куды намерыўся, хлопца? Да рабой, да сакрой-такой...» Хай цяпер хто заікнецца так — навек заікам астанецца.

Аднаго разу... Заўсёды, калі ў думках Тамаш дойдзе да гэтага месца, аж скалянецца. Так непрыемна робіцца яму нядобра. Быццам не калі тое было, а зусім нядаўна. У іх нарадзіўся Васілька, першынец. І новую хату к таму часу паставіў Тамаш. Можна і заганарыўся ад гэтага больш, чым трэба. Можна і рашыў, што на сваім падворку ад гэтага часу ўсё яму дазволена.

Аднаго разу... Заўсёды, калі ў думках Тамаш дойдзе да гэтага месца, аж скалянецца. Так непрыемна робіцца яму нядобра. Быццам не калі тое было, а зусім нядаўна. У іх нарадзіўся Васілька, першынец. І новую хату к таму часу паставіў Тамаш. Можна і заганарыўся ад гэтага больш, чым трэба. Можна і рашыў, што на сваім падворку ад гэтага часу ўсё яму дазволена.

Аднаго разу... Заўсёды, калі ў думках Тамаш дойдзе да гэтага месца, аж скалянецца. Так непрыемна робіцца яму нядобра. Быццам не калі тое было, а зусім нядаўна. У іх нарадзіўся Васілька, першынец. І новую хату к таму часу паставіў Тамаш. Можна і заганарыўся ад гэтага больш, чым трэба. Можна і рашыў, што на сваім падворку ад гэтага часу ўсё яму дазволена.

[Заканчэнне будзе].

Уладзімір ПАУЛАЎ

Малады беларускі пісьменнік Уладзімір Паўлаў нарадзіўся ў вёсцы Замошша на Любаншчыне. Пасля заканчэння Дарэсінскай сярэдняй школы некаторы час працаваў у рэдакцыі любанскай раённай газеты. Адслужыўшы тэрміновую службу ў Савецкай Арміі, закончыў аддзяленне журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Свой творчы шлях Уладзімір Паўлаў пачаў з паэзіі. У 1960 годзе выйшаў яго першы зборнік вершаў «Узлётная паласа», затым былі надрукаваны зборнікі «Далягляд» [1964] і «Светацeni» [1967]. У апошні час Паўлаў паступова выступае і як празаік. Ён выдатна ведае сучасную вёску. Аб ёй, аб яе жыцці ў цяжкае часіну фашысцкай акупацыі, аб мужнасці і гераізме савецкіх людзей, іх баявых і працоўных здзяйсненнях піша аўтар.

Яркае вобразаў, дакладнае, амаль фізічнае адчуванне дэталей, ёмістасць і сцісласць расказу — характэрныя рысы мастацкай манеры пісьменніка. Мы прапануем увазе чытачоў апавяданне Уладзіміра Паўлава.

ледзьве прыкметную сцэжку, пайсці напрамкі.

Па сцэжцы ніхто не хадзіў. На ёй узялася расці сівіца, спрэз усыпаная мокрны асеннім лісцем. Кусты стаялі голыя. Дзе-нідзе жаўцелі толькі зачыхлыя ў гусцечы дубкі. Каля аднаго з іх Тамаш і ўбачыў чырваную каліну. Расла яна ўпоравень з дубком, і на жаўцізне яго лісця красаваліся чырвоныя ягады каліны. Павісалі яны цяжкімі некранутымі шапкамі. Рваць тут іх не было каму, а птушкі скляваць яшчэ не паспелі.

— Ідзіце, хлопцы, я вас даганю, — сказаў Тамаш. — Каліны наламлю і даганю. Вясной Маня зніме яе, вымерзшую, з гарышча — дзецям ласунак будзе.

І палез у кусты.

І зноў гэтае каб да кабы... Каб не зачэпілася яму прынесці калін дамоў у Закальное, куды ўсё ўтрох вырашылі яны зайсці, то ўсё можа і абышлося б. А можа наадварот! Немцы прапусцілі б іх усіх ўперад і сёканулі б у спіны. Бо пад тымі дубком і калінай, куды кіраваў Тамаш, ляжалі два нямецкія кулямётчыкі. Як яны там апынуліся — ці то з дота, якіх было некалькі на подступах да Вежанкі, ці з самага гарнізона? — асталося невядома. Ляжалі, хаваліся ў кустах. І вось калі проста на іх пайшоў Тамаш, сёканулі па ім чаргой.

Тамаш упаў, яго здолася яму, інстынктыўна. Толькі ў наступнае імгненне, ужо на зямлі, адчуў ён страшэнны боль у правай руцэ і абедзвюх нагах. Усё ж ён здолеў сарваць з шыі аўтамат і пусціць чаргу. Хацеў страляць і яшчэ, але правая рука дранцвела ўвачавідкі, указальнаму пальцу не хапала больш сілы націснуць на курок. Уся далонь была заліта крывёю.

Збоку заліліся аўтаматы Куляша і Мігульчыка. Тамаш пачуў Кастусёў голас: «Гранату, гранату кідай!»

Адзін за другім грывнулі два выбухі, і ўсё сціхла. Хлопцы кінуліся да кулямётчыкаў. Яны былі мёртвыя. Пасля — да яго, Тамаша. Пачалі ратаваць. Падкасалі рукаў светлі і перавязалі руку, каб не сыходзіў крывёю. «Ногі зірніце», — прастануў Тамаш. Разрэзалі халявы ботаў, распаласавалі калашыны штаноў. Таксама нечым тугім перацягнулі вышэй ранаў...

І тут Тамаш праваліўся некуды ў бездань. Ён не чуў, як да месца перастрэлкі падбеглі астатнія іх разведчыкі. Як прыгналі пасля фурманку і везлі ўслед за атрадам. Ён не ведаў, што чаргой яму перасекла ногі і здорава пачапала правую руку, што ў яго пачыналася гангрэна і ў непрытомнасці ў партызанскім шпіталі пралежаў ён добрых дзясцят сутак.

...Калі да яго вярнуўся памяць і ён прыўзняў цяжкія павекі, першым, каго

вёў па тулаве ўніз, пачаў абмацаваць іх, як не даходзячы да каленяў, рука намацала штосьці тоўстае, укручанае і... Далей пад коўдрай ног не было.

Ад жаху, што няма ног, што тут Маня, што яна пра ўсё ведае, ён зноў на нейкі момант страціў прытомнасць. Туманам заслала вочы. Агеньчык газуюкі расплываўся па ўсёй зямлянцы. Яму стала млясна. Чужым, ціхім голасам ён папрасіў вады.

Маня нібыта ўсё чула і бачыла. Яна нібыта толькі прываралася, што спіць. А сама чакала яго голасу. Усхапілася з-за стала, кінулася да палка, на якім ляжаў Тамаш. Дрыжачымі рукамі падала яму конаўку з вадой. Вада лілася Тамашу на шыю, на грудзі. А можа здолася яму, што гэта была вада? Яго млясіла, цяжка кружылася галава. А можа гэта былі слёзы яго жонкі? «Бацэчка мой, бацэчка», — шаптала Маня і не ведала як і ці можна прытуліцца да яго, такога зраненага, апрытомнелага, слабага...

Самым страшным у яго жыцці, — на чым заўсёды пагаджаўся ў думках Тамаш, — была тая сустрэча з Маняй у партызанскім шпіталі і сустрэча з дзецьмі дома. Маня не дала яго адправіць на самалёце на «Вялікую зямлю». Упрасіла камандзіра, дактароў. Хлопцы пасобілі, і яна прывезла яго, яшчэ нядужага, з незакрытымі ранамі, дамоў, у сваю хату. У першы дзень Васілька ўсё стаяў побач з яго ложкам, спалохана пазіраў на бацьку. Яму боязна было дакрануцца да яго, але ён перасіліў сябе і стаяў каля ложка. Здаровай рукой Тамаш гладзіў сына па галаве, прытуляў да сябе... А Таццянка, меншая іх, зашылася ў запечак, як лісяні ў нару, і зусім не паказвала вачэй.

І вось ужо ладнага паўгода яны прывыкаюць адно да аднаго.

— Не шануеш, Манько, ты свайго здароўя. Бог даў, а ты не шануеш, — з хаты, са свайго ложка чуе Тамаш голас роднай сястры Устыны, што жыве ў Вішняках са старымі бацькамі. Невядома, калі яна прыйшла, і вось замест прывітання выгаворвае за нешта яго жонцы.

Неўзабаве абедзве заходзяць у хату. Устына — наперадзе, Маня — ззаду. Устына падыходзіць да ложка, вітаецца: «Здароў, браце». Тамаш спрабуе злавіць сястрыну руку, але Устына неяк надта скоранька працягнула яе, што ён цісне руку толькі ля запячкі.

— Кажу, Мані тваёй здароўя на сто гадоў хапіла б, а яна яго ў рабоце ўходзіць хоча. То поле, то косяць, то жне... Калі ні зайдзі — усё работай занята.

— З работы, Устына, людзі жывуць. А нам і бог вялеў, — нібы апраўдваючыся, гаворыць Маня. — Присядзі во, пагуляй у нас... Ды раскажы, як вы там, даўно ж не бачыліся.

ПЕСНЯ КРОСНАУ

Дзіўна прыгожыя тканья ручнікі, па-мастацку дасканалыя, традыцыйныя і ў той жа час непаўторна самабытныя прынесьлі некалі глухому беларускаму сялу Неглюбка гучную славу.

Неглюбка—вёска надзвычай цікавая. Фалькларысты сюды прыязджаюць за старадаўнімі народнымі песнямі—карагоднымі, абрадавымі, лірычнымі, спяваць якія неглюбчане вялікія майстры. Этнографу цікаваць арыгінальныя нацыянальныя касцюмы мясцовых жанчын. А майстэрства ткачых, іх цудоўныя дываны, поцілкі, абруссы, ручнікі—невывучэная крыніца для тых, хто вывучае народнае прыкладнае мастацтва.

На пытанні: «Хто навучыў вас так прыгожа ткаць? Адкуль бярэ пачатак ваша здзіўляючая людзей рамяства?»—неглюбскія майстры адказваюць: «Са старынушкі яно ў нас. З даўніх вякоў дайшло да нашых маці і бабаў, а ад іх і к нам».

Неглюбскае ткацкае мастацтва стваралася і шліфавалася стагоддзямі. Адыходзіла, адсейвалася ўсё горшае, заставалася і замацоўвалася лепшае, сапраўднае.

Вакол Неглюбка сцяной стаяць лясы, ляжаць пясчаныя неўрадлівыя землі, якія не маглі даць дасталь хлеба, і тут, мусіць, таксама, як і гэта сталася ў многіх месцах Беларускага Палесся, сяліне вымушаны былі займацца пабочнымі промысламі.

Есць у Неглюбка і свая легенда. Расказваюць, быццам пры Пятры I, Кацярыне ды і значна пазней вёска была месцам ссылак правініўшыхся манашак, якіх прывозілі сюды з Украіны і іншых месц. І менавіта таму ў неглюбскіх ручніках адзначаецца змяшанне стыляў, прыёмаў, метадаў і тэхналогіі ткацтва, хоць у аснове іх узораў быў і застаецца беларускі старадаўні геаметрычны арнамент, які ткачыі скрупулёзна захоўваюць і зберагаюць.

У гэтай вёсцы жанчыны ткалі заўсёды. Больш для сябе, а часам і на продаж. Ткалі таму, што любілі гэту справу, былі адданыя ёй усёй душой, нарэшце, проста не маглі не ткаць. Але доўгі час самі не ведалі, што мастацтва іх—унікальнае, а рэчы, створаныя іх умелымі працавітымі рукамі, вартыя таго, каб за іх плацілі золатам.

У святы, калі з куфраў і шафаў вымалася ўсё самае каштоўнае і прыгожае, хаты ператвараліся ў маленькія музеі, дзе можна ўбачыць лепшыя ўзоры прыкладнага мастацтва. На самым відным месцы, у чырвоным куце, — ручнікі. Яны — галоўная дэталі інтэр'еру. Па колькасці і якасці іх у Неглюбцы калісьці вызначаліся багачы і працавітасць нявесты. Ні адна дзіўчына не выходзіла замуж без ручнікоў. Гэты старадаўні звычай захавался і да нашага часу. У дзень вяселля жаніх едзе да малодкі (так называюць нявесту) і разам з ёй забірае прыгатаваныя для гэтай урачыстасці ручнікі. Іх вязуць наперадзе

ўсяго вясельнага пезда і яшчэ да прыезду маладых развешваюць у хаце будучага мужа, разглядаюць і доўга абмяркоўваюць.

Ткуць неглюбскія ткачыі, як іх бабкі і прабабкі, на самаробных драўляных станках—кроснах. Толькі адна з іх, Ефрасіння Суглоб, перш чым пачаць работу, наносіць малюнак на паперу, падбірае ніткі, фарбы. У асноўным жа майстрыі ткуць без карты, і будучы малюнак існуе доўгі час толькі ў іх уяўленні. Дарэчы, свой узор яны не бачаць і ў час работы. Ткацтва ў Неглюбцы аднабаковае, закладное. Пакуль ствараецца ручнік, добры бок яго знаходзіцца пад сподам. Сама ткачыя толькі тады зможа аданіць сваю работу, калі поўнаасцю скончыць яе.

І ўсё ж па прыгажосці няма роўных неглюбскім ручнікам. Яны вызначаюцца выразным, дакладным малюнкам, выразнай, сталай кампазіцыяй. Майстры бяруць за аснову традыцыйны арнамент, узабагачаюць яго новымі дэталімі, падказанымі прыродай, уласнай фантазіяй, самім жыццём. Асобныя дэталі гэтых узораў маюць свае назвы—сняжынкі, мядведзь на жалудах, кучараўкі, пагоны, самавары, павукі, лісты.

Да той дасканаласці, якую мы бачым сёння ў ручніках ткачых з Неглюбка, яны падыходзілі паступова. Яшчэ і зараз на дзе куфраў захоўваюцца старадаўнія вузкія ручнікі, у якіх узорныя канцы займаюць невялікую плошчу, а малюнкам не хапае яркасці.

Але народнае мастацтва, нягледзячы на сваю традыцыйнасць, падпарадкавана часу, а народныя майстры вельмі тонка адчуваюць перамены і імкнуча адлюстравіць іх у сваіх творах. З'яўляюцца новыя матэрыялы, якія прымушаюць шукаць новыя формы. Сённяшнія ручнікі не страцілі сваёй народнасці, строгасці, традыцыйнасці, але сталі на дзіва маляўнічымі, святочнымі, іх цяжкія канцы нагадваюць то аксаміт, то дываны, то яркія насценныя пано.

«Не было ў нас раней таго дасціўлення, якое дала нам Савецкая ўлада,—гаворыць Марыя Каўтунова, маці дзевяці дзяцей. — А цяпер, калі ласка, і ўмовы, і матэрыялы. Былі ў нас у Неглюбцы і раней выдатныя ткачыі. Панёвы такімі складанымі пераборами ткалі, што цяпер не кожны здолее зрабіць. А вось ручнікоў такіх мы самі раней ніколі не бачылі».

Даўно забыліся ў сяле і пра хаты-развалюхі, і пра нястачу. У Неглюбцы тры разы на тыдзень з Гомеля прылятае самалёт, у цэнтры аўтобусны прыпынак, пошта, магазін, сталовая, кантора саўгаса «Дружба», у якім працуюць ткачыі, вялікая школа-дзевяцігодка, дзе ўпершыню была арганізавана выстаўка работ мясцовых майстрых. Паглядзелі яны тады самі на свае творы, паказалі гасцям і зразумелі, што

нельга, каб усім гэтым багаццем любаваліся толькі ў адной вёсцы. Трапілі работы неглюбскіх ткачых спачатку ў Гомель, потым у Маскву. У Маскве шэсць жанчын сталі дыпламанткамі, атрымалі медалі Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі, ім апаздазіравалі ў Калоннай зале Дома саюзаў.

А нядаўна з работамі неглюбскіх чараўніц змаглі пазнаёміцца мінчане. У Доме мастацтваў экспанавалася выстаўка—120 работ 22 ткачых. Цэлая выстаўка толькі адной вёскі! На яе прыходзілі мастакі і разглядалі прадстаўленыя работы, як творы сваіх калег. Не паспела ў «Правде» з'явіцца інфармацыя аб адкрыцці экспазіцыі, як прыйшло пісьмо з Арзамаса, у якім жанчына прасіла паведаміць, дзе і як можна набыць неглюбскі ручнік. У Дом мастацтва прыходзілі пісьменнікі, вучоныя, скульптары, кампазітары, студэнты, рабочыя. І ўсе яны дзякавалі беларускім сялянкам за тую вялікую радасць, якую яны прывезлі ў наш горад.

На выстаўку завітаў Рыгор Раманавіч Шырма, выдатны знаўца народнай творчасці і

нястомны яе збіральнік. Ён быў усхваляваны да слёз, доўга хадзіў ад аднаго экспаната да другога, перабіраў іх рукамі і ўсё паўтараў: «Нібы пабываў у роднай хаце».

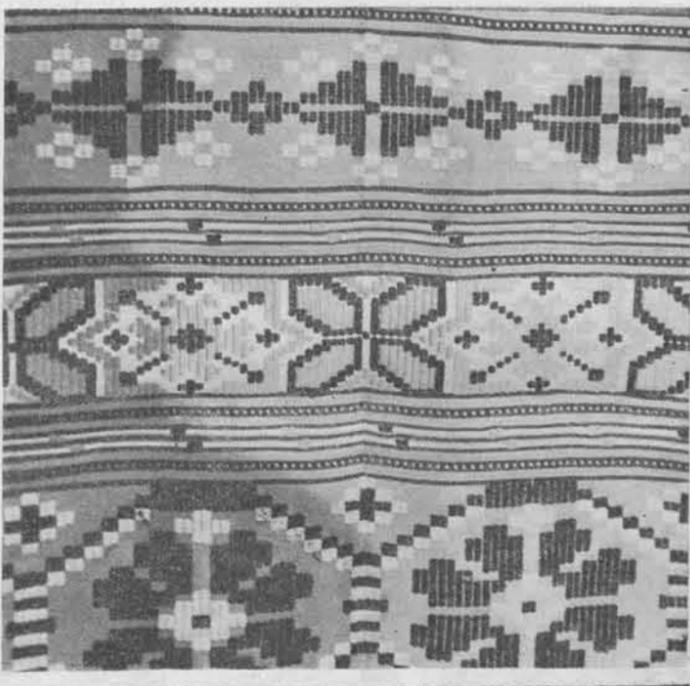
Неяк раз сюды прыехала Дзяржаўная камісія на чале з намеснікам міністра культуры БССР А. Ваніцікім і заклікала некалькі дзесяткаў лепшых работ для музеяў і выставак, каб у розных гарадах нашай рэспублікі людзі пастаянна маглі любавання дзіўнымі ручніцамі, поцілкамі, абрусамі.

Неглюбскія ручнікі не раз ужо дзівілі свет. Іх бачылі на міжнародных кірмашах і выстаўках у Парыжы, Манрэалі і Осака. Нядаўна работы Е. Барсуковай і М. Кароткай адпраўлены ў Злучаныя Штаты Амерыкі на выстаўку «Народнае мастацтва рэспублікі СССР».

Дзіана ЧАРКАСАВА.

НА ЗДЫМКАХ: ткачыя з вёскі Неглюбка Марыя ПРЫХОДЗЬКА; узор аднаго са шматлікіх ручнікоў, якія экспанаваліся на выстаўцы ў Мінску.

Фота В. ЖДАНОВІЧА і К. ЯКУБОВІЧА.

Артур ВОЛЬСКИ

ДАЎНЯЯ СЛАВА АДГАЛОСАК

На гарбах пясчаных высп стогнуць сосны векавыя. Воўкам вые Ваўкавыск, падавае Ваўкавыя.

Тупат тысяч капытоў чуюць Полацак і Гродна. І Лагожск з-за шчытоў пазірае нелагодна.

Тураў дзьме ў турыны рог. Клічаў кліча. Свіслач свішча. Месяц — кінуты нарог — у разоры чорнай блішча.

Зоркі зернем навакол — з перакуленае сеўні. На дварах прыціхлых сёл не вітаюць золак пёўні.

То не золак, то пажар небакрай агнём шавеліць. Хто тут сёння гаспадар — ці тутэйшы, ці прышэлец!

Хто дазволіў над сабой здзек чыніць гасцям нязваным! І нарэшце грывнуў бой, бой з варожаю ардой і яе славытым ханам.

Час мінуў. Даўно быльнэг выбраў сокі з цела хана. Мы ж мясіну, дзе ён лёг, называем — Целяханы.

Хай жыве ў пластах гадоў славы даўняй адгалосак—назва нашых гарадоў, нашых вуліц, нашых вёсак!

УСЁ АБ НАШАЙ РЭСПУБЛІЦЫ

«Беларусь — у братняй сям'і народаў СССР» — такі дэвіз выстаўкі кніг Беларускай ССР, якая хутка адкрыецца ў Беластоку.

Назва першага раздзела выстаўкі—«Цвёрдым поступам да камунізму». Ён адлюстроўвае цесную сувязь нашай рэспублікі з іншымі братнімі народамі краіны ў рашэнні агульных задач камуністычнага будаўніцтва.

Наведвальнікі выстаўкі азнаёмяцца з выдаваемай у Беларусі мастацкай і дзіцячай літаратурай, кнігамі па пытаннях прамысловасці, сельскай гаспадаркі, навукі і тэхнікі, падручнікамі для школ і вышэйшых навучальных устаноў. Экспазіцыя расказвае аб інтэрнацыянальных сувязях Беларусі з сацыялістычнымі краінамі. На асобным стэндзе будучы сабранны творы польскіх пісьменнікаў, выдадзеныя на беларускай мове за апошнія пяць год.

У праспекце выстаўкі паведамаюцца цікавыя факты і лічбы. Летась, напрыклад, у Беларусі выдадзены кнігі і брашуры 2 600 назваў тыражом звыш 26 мільёнаў экзэмпляраў — амаль па тры кнігі на кожнага жыхара рэспублікі. А за ўсе гады Савецкай улады выпушчана звыш 42 тысяч кніг і брашур агульным тыражом паўмільярда экзэмпляраў.

Хроніка культурнага жыцця

◆ Беларускі дзяржаўны ансамбль танца пачаў паказ мінчанам сваёй новай праграмы. З вялікім поспехам выконвае калектыв беларускія танцы «Ля-

воніха», «Лянок» у новай пастаноўцы, харэаграфічны малюнак «Хатынь» і іншыя нумары.

Праграма вельмі цёпла прынята гледачамі.

◆ «Выкаваны ў агні» — так называецца новы дакументальны фільм, над якім закончана работа ў аб'яднанні «Летнік» студыі «Беларусьфільм».

Першая беларуская кінастужка 1972 года прысвечана

50-годдзю ўтварэння СССР. Фільм, зняты па сцэнарыі Уладзіміра Мехова рэжысёрам Аляксандрам Ігішавым, расказвае аб тым, як нарадзілася вялікае братэрства савецкіх народаў. Матэрыялам для кінаапаўдання паслужылі архіўныя дакументы, газетныя артыкулы, фатаграфіі першых гадоў Савецкай улады. Асабліва ўвагу аўтары ўдзялілі адной з рэспублік-стваральніц Са-

вецкага Саюза — Беларусі.

◆ У Баранавіцкім народным тэатры з вялікім поспехам прайшла прэм'ера новага спектакля па п'есе С. Кайтава «Сэрца маці». Жыццё сучасніка з яго хваляючымі клопатамі і пошукамі, жыццё, непрыўня звязанае з лёсам Радзімы, — лейтматыў п'есы.

У спектаклі заняты самздзейныя акцёры — рабочыя, служачыя, прадстаўнікі інтэлігенцыі.

РОДНАЯ ПРИБОДА

«**РОДНАЯ** природа». Ужо сама назва новага выдання вызначае яго асабісты змест. Нешта блізкае і дарогае ў гэтай назве. Калі мы думаем аб Радзіме, перад вачыма, нібы

жывыя, паўстаюць малюнкі неабсяжных ніў, лясоў, рэк і азёрна нашай Беларусі. Не дзіўна М. Горкі любіў да прыроды лічыць часткай любві да Радзімы. Проста і вобразна —

домам, у якім мы жывём, назваў родную прыроду вядомы савецкі пісьменнік Леанід Ляонаў. І ахова гэтага дома — ахова чалавецтва.

Лясы, водныя рэсурсы, птушкі, рыбы, прадстаўнікі жывёльнага свету, прадстаўнікі жывёлнага свету, глебы, геалагічныя ўтварэнні, атмасфернае паветра, помнікі прыроды, месцы і ландшафты, якія выдзяляюцца асаблівай прыгажосцю і маюць пазнавальнае значэнне, зоны адпачынку працоўных — усё гэта складаецца ў паняцце прырода і патрабуе ашчаднага выкарыстання і захавання. Так, гэта наш агульны дом, дзе ўсё належыць аднаму, агульнаму гаспадару — народу, дзе ўсё для ўсіх.

Праца і адпачынак, усё наша жыццё звязана з прыродай тысячай неразрыўных нітак. І таму клопат аб добрабыце народа, які Камуністычная партыя лічыць сваім важным абавязкам, ёсць і клопат аб ахове прыроды.

Бурны рост навукі і тэхнікі робіць асабліва актуальнай праблему адносін паміж чалавекам і прыродай. «Прырода, — гаворыць Генеральны сакратар ЦК КПСС Л. Брэжнеў, — не страціла для нас сваёй велізарнай каштоўнасці і як крыніца матэрыяльнага добрабыту, і як невычарпальная крыніца здароўя, радасці, любві да жыцця і духоўнага багацця кожнага чалавека».

Трэба яшчэ і яшчэ раз удумацца ў гэтыя словы, каб з усёй паўнотай зразумець: клопат аб зямлі, аб лесе, аб рэках і чыстым паветры, аб раслінным і жывёльным свеце — усё гэта наша кроўная справа. Мы павінны захаваць і ўпрыго-

жыць нашу зямлю для сённяшніх і будучых пакаленняў. Чым разумней мы будзем выкарыстоўваць багацці прыроды, тым больш поспехаў дасягнуць прамысловасць, сельская гаспадарка, навука, тым вышэй паднімецца прадукцыйнасць працы, больш заможным і прыгожым стане жыццё савецкіх людзей.

Асвятленнем гэтых пытанняў і зоймецца бюлетэнь «Родная прырода», які будзе выходзіць раз у два месяцы. Сярод мноства праблем, якія знойдуць аднастраванне на старонках часопіса, можна вызначыць галоўныя: ахова вады і паветра ад забруджвання, выратаванне рэдкіх жывёл ад поўнага знікнення, пошук шляхоў разузнага выкарыстання зямлі.

Паняцце «ахова прыроды» незвычайна ёмістае. Гэта не толькі ахова ўсіх натуральных багаццяў, але і такое іх выкарыстанне, якое выключае магчымае спусташэнне, забяспечвае поўнае аднаўленне для патрэб народнай гаспадаркі ў блізкай і далёкай будучыні.

Рэдакцыя «Родная прырода» будзе імкнуцца, каб кожны знайшоў тут «чытанні для сябе». Напрыклад, спецыялісты — артыкулы аб навуковых праблемах, мэнды кампетэнтны чытач — роздмы аб этных узаемаадносінах з прыродай, расказы аб розных цікавых здарэннях. Біялогія, геаграфія, гісторыя — гэтыя і іншыя навукі служаць «пажыўным асяроддзем» для нашых матэрыялаў.

Асабліва шмат увагі мы надаём біялогіі, звязаным з аховай прыроды. Так, у першым нумары змешчана высту-

плненне інжынера Е. Мігала «Рэкі зменяць колер», прысвечанае праблемам ачышчэння водаў Дняпра. Жамчужыне роднай прыроды — Белавежскія пушчы і яе жыхарам адведзена некалькі старонак, у тым ліку і першая.

Артыкул аб традыцыях палывання ў Беларусі, рэпартаж са шкільнага лясыніцтва, экскурсыя прыроды, лясніцтва, алегру — вось далёка не поўны спіс матэрыялаў, якія змешчаны ў першым нумары. З часопіса ў часопіс будзе пераходзіць такія пастаянныя рубрыкі: «Сто дарог» (краязнаўчы адзел), «Лірычныя мініяцюры», «Прырода і мастацтва», «Парады для ўнівэрсітэцкага і рыбалоўнага», «На прывале» (раздзел сатыры і гумару), «Калі б чалавек ведаў», «Не верыш — правер» і г. д.

Рады паведаміць, што тыраж «Родная прырода» наблізіўся да 50 000 экзэмпляраў гадовай падпіскі. Гэта вялікае прызнанне неабходнасці такога часопіса. Чым большы тыраж, тым большая адказнасць кладзецца на рэдакцыю. Трэба кожнаму чытачу задаволена не толькі зместам, а і знешнім выглядом выдання. Таму афармленню мы надаём вялікае значэнне. Дастаткова сказаць, што восем першых і апошніх старонак будучага друкавацца ў чатыры фарбы, астатнія 32 старонкі ў дзве.

Першы нумар «Родная прырода» ўжо сыйшоў з друкарскіх машын.

Віктар БАБРОВІЧ,
адказны сакратар бюлетэня «Родная прырода».

СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ

НА РЫНГУ МАЦНЕЙШЫЯ

З 22 па 27 лютага ў сталіцы Беларусі праходзіў III міжнародны традыцыйны турнір па боксу на прызы Мінскага палаца спорту.

У двух папярэдніх турнірах 1970 і 1971 гадоў прымалі ўдзел мацнейшыя баксёры Балгарыі, Польшчы, Італіі, Югаславіі і іншых краін. На рынку Мінскага палаца спорту выступалі такія вядомыя майстры скураной пальчаткі, як чэмпіён Еўропы Уладзімір Чарнышоў, неаднаразовы чэмпіён Кубы Андэрс Моліна, чэмпіён Чэхаславакіі Аляксандр Ковач, чэмпіён Італіі Гаэтана Курчэці і іншыя.

Сёлетні трэці па ліку турнір быў самым прадстаўнічым. Гэта, напэўна, тлумачыцца тым, што праводзіўся ён напярэдадні Алімпійскіх гульняў. Федэрацыя бокса многіх краін выкарысталі магчымаць яшчэ раз грунтоўна правесці сваіх мацнейшых майстроў у такіх

буйных міжнародных спаборніцтвах.

У алімпійскім годзе за прызы Мінскага палаца спорту на рынку змагаліся баксёры Балгарыі, Венгрыі, ГДР, Польшчы, Румыніі, Чэхаславакіі, СССР, Югаславіі. Упершыню прыбылі да нас баксёры Замбіі і Ірака. Як заўсёды, у спаборніцтвах прымала ўдзел і каманда Беларусі.

Сярод 74 удзельнікаў было многа вядомых майстроў. Аматыры бокса з цікавасцю чакалі выступлення прызёра XIX Алімпійскіх гульняў і першынства Еўропы 1969 года неаднаразовага чэмпіёна СССР Уладзіміра Мусалімавіча, сярэбраннага прызёра чэмпіянату Еўропы 1965 года паляка Яна Галонзкі, чэмпіёна Замбіі 1966—1972 гадоў Джуліуса Луіпа, сямікратнага чэмпіёна Ірака Забрэдзіса Сэці.

Удала выступілі на турніры беларускія баксёры, Ша-

сцёра нашых спартсменаў выйшлі ў фінал. Гэта В. Радкевіч (паўлёгкага вага), Ул. Пралоўскі (лёгкага вага), А. Бразюк (другая паўсярэдняя вага), І. Зылевіч (першая сярэдняя вага), В. Сакалоў (другая сярэдняя вага) і В. Пачатухін (цяжкага вага). Трое з іх сталі ўладальнікамі першага прыза.

Уладзіслаў Пралоўскі ў цяжкай паўфінальнай барацьбе перамог сямікратнага чэмпіёна Ірака, чэмпіёна Афрыкі і Азіі 1971 года Забрэдзіса Сэці. А ў фінале перайграў чэмпіёна маладзёжнага першынства СССР 1970 года А. Андрыянава.

Чэмпіён БССР Іван Зылевіч у фінале сустрэўся з чэмпіёнам Замбіі 1966—1972 гадоў, сярэбраным прызёрам чэмпіянату Афрыкі 1968 года Джуліусам Луіпам і перамог замбіяца.

Удальцам завяршэннем спаборніцтваў была сямікратная сустрэча беларуса Валерыя Пачатухіна з А. Вукушычам. Югаслаў пасля чыстай перамогі ў паўфінале быў настроены агрэсіўна. Але наш малады цяжкавагавак не збавіўся ўступаць. Ён сам атакаваў. У першым жа раундзе югаслаўскі баксёр апынуўся на падлозе. Праўда, ён спрабаваў працягнуць бой, але прапусціў яшчэ два мацнейшыя ўдары. І рэферы на рынку быў вымушаны спыніць бой.

Савецкія баксёры былі на гэты раз гаспадарамі рынгу і ў прамым, і ў пераносным сэнсе: з адзінаццаці першых прызоў яны заваявалі дзесяць. Улічваючы, што састаў удзельнікаў, паводле вызначэння ўсіх трэнераў каманд-удзельніц, быў вельмі моцны, можна з упэўненасцю сказаць: перамаглі мацнейшыя.

Перамог Валерыя ПАЧАТУХІН.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

Ул. МЯЛЕШКА.

ГУМАР

Хлопец праводзіць дзённы. Дайшлі да яе хаты, ён і кажа: — Закуры і пайду.
Пакурыў. Памаўчаў і зноў: — Закуры і пайду.
І так некалькі разоў.

Дзённыне надакучыла, яна і пытае: — Ці шмат у цябе яшчэ цыгарак?

Сустрэліся карась з акунём.

— Ну і надакучыла мне жыццё у гэтым балоце, — скардзіцца карась.

— Гэта не бяда, — кажа акунь. — Схапі кручок, і адразу трапіш у смятану.

Помнікі беларускай архітэктуры

Брама—гэта заўсёды запрашэнне да ўваходу. З яе пачынаецца і простая сялянская сядзіба, і велічны мураваны палац, і манастыр. Менавіта брама—першая пабудова, з якой глядач знаёміцца ў архітэктурным ансамблі. Таму ёй дойдзіць прыдаваць важнае значэнне.

У руплівага, заможнага гаспадара і хата светлая і прасторная, і брама ўрачыстая. У час экспедыцый мы не раз любіліся драўлянай брамкай са складаным профілем завяршэння ў старажытным Петрыкаве, што на Гомельшчыне. Яе абрыс адраджае матывы беларускага барока XVII—XVIII стагоддзяў.

А вось мураваная брама былой сядзібы Пуслоўскіх у Старых Песках (Бярозаўскі раён Брэскай вобласці). Пабудавана яна ў XIX стагоддзі ў стылі псеўдаготыкі. Уласна кажучы гэта ўжо не брама, а цэлае архітэктурнае збудаванне, якое нагадвае па вобразу старажытны гатычны замак. Па вуглах—стروмякі высокай вежы з зубчатым вячэннем і невялікія прыбудовы. У верхняй частцы стрэльчатая арка дэкаратыўныя краты з дрэва. Яны нагадваюць цяжкія пад'ёмныя краты непрыступнага замаку. Над аркай—пояс фрызю простага геаметрычнага арнаменту і ўступчаты зубчаты атык. Вузкія вокны-байніцы прарэзваюць сцены вежаў і бакавых прыбудов.

Увайдзіце ў браму—і трапіце на шырокую, абсаджаную старымі дрэвамі алею, якая прывядзе вас да палацавых збудаванняў, старой цэркаўкі, дзе і зараз захоўваецца мноства цікавых абразоў, да жывапіснага сажалкі.

Ю. ЯКІМОВІЧ, архітэктар.
НА ЗДЫМКУ: брама былой сядзібы Пуслоўскіх.
Фота І. ЛІХТАРОВІЧА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Зак. № 257.